

nie rozłączy” – stało się w życiu wielu osób miejscem hazardu uprawianym do czasu, aż rozstanie wyda się być najwłaściwszym rozwiązaniem.

A jednak ludzie w dalszym ciągu zawierają związek małżeński pragnąc być razem. Wierzą, że ich małżeństwo zawarte z miłości będzie zgodne, trwałe i nic tego nie zmieni. Czy rzeczywiście tak jest? Celem niniejszego artykułu jest próba zwrócenia uwagi na konieczność rozwoju i upowszechniania poradnictwa małżeńskiego w Polsce.

Одержано редакцією 22.02.2016
Прийнято до публікації 25.02.2016

УДК 971(=1-81):[572+341.234]

КРАМАРЕНКО Алла Миколаївна

доктор педагогічних наук, професор
кафедри початкової освіти

Інституту психолого-педагогічної
освіти та мистецтв Бердянського державного
педагогічного університету,

e-mail: allakramarenko11@mail.ru

КРАМАРЕНКО Любов Григорівна

вихователь вищої категорії ДНЗ №35 "Вишенька",
м. Бердянськ

e-mail: lubovkramarenko11@ukr.net

УСЕ В ПРИРОДІ ТРЕБА БЕРЕГТИ: ДО ПИТАННЯ НАСТУПНОСТІ В ЕКОЛОГО ОРІЄНТОВАНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ЛАНКИ ОСВІТИ

***Анотація.** У статті розглянуто питання наступності в еколого орієнтованому вихованні дітей дошкільного віку та молодших школярів. Представлено окремі розробки дидактичного матеріалу, які підвищують ефективність екологічного виховання вищевказаних дітей, сприяють реалізації принципу наступності на практиці.*

***Ключові слова:** екологічне виховання, діти дошкільного віку, молодші школярі, принцип наступності.*

Постановка проблеми. Головним завданням екологічної освіти є розробка моделі неперервного навчання, що має забезпечити формування екологічно вихованої особистості. Основою такого цілеспрямованого виховання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку є навчання і виховання у дошкільному навчальному закладі і його продовження в школі.

У віці 4-7 років діти отримують перші поняття про причинно-наслідкові зв'язки, загальнолюдські норми моралі, гуманне і відповідальне ставлення до навколишнього світу, принципи рівноправності будь-якого життя, які дозволяють уникати крайностей в освоєнні і використанні природних ресурсів. У зазначений період закладаються основні якості особистості дитини, які в шкільні роки стануть визначальними в її ставленні до світу природи. На основі елементарних знань робляться перші спроби узагальнення уявлень про процеси, що відбуваються в живій і неживій природі, поєднання окремих явищ у неподільне ціле. Повідомлення цих знань має бути таким, зауважує Н. Лисенко, щоб вони шляхом наочно-дійових засобів ілюстрували дітям приховані від безпосереднього сприйняття зв'язки й залежності в природі, функціонуючі закономірності, що мають своєрідні прояви [6, с. 233].

Неперервність в екологічному вихованні може бути забезпечена оптимальною організацією наступності між дитячим садком і школою, школою й іншими навчальними закладами, що становить собою одну із сторін цілісного процесу формування екологічного світогляду особистості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Психолого-педагогічні засади наступності між дитячим садком і школою за окремими розділами навчально-виховної роботи були предметом низки дисертаційних досліджень (Л. Дашківська, Т. Ковальчук, Л. Корміна, О. Лагутіна, В. Лисенко, Н. Лисенко, А. Степанюк та ін.).

Проблема екологічного виховання дошкільників і молодших школярів у сучасних дослідженнях (Л. Артемова, М. Артеменко, А. Богущ, О. Киричук, Н. Лисенко, З. Плохій, Н. Пустовіт та ін.) визначається як одна із таких, що потребує нагального вирішення. Розпочате в дошкільному віці екологічне виховання триває на всіх етапах навчання в школі. Кожен із них має свою мету, завдання, відповідну віковим особливостям школярів методикою.

Мета статті – розглянути питання наступності в еколого орієнтованому вихованні дітей дошкільного віку та молодших школярів.

Реалізація принципу наступності пов'язана з урахуванням вікових особливостей, готовністю дітей різного віку до прийняття дітей певного обсягу знань. Навчання повинне опиратися на вже досягнутий рівень розвитку і готувати перехід дітей на наступний, більш високий рівень. Поділяючи позицію Л. Іщенко, ми розглядаємо наступність в екологічному вихованні дошкільників і молодших школярів як такий взаємозв'язок у змісті, методах, засобах і формах роботи на різних ступенях системи екологічного виховання, який забезпечує послідовне формування екологічно вихованої особистості, через опору на досягнутий нею рівень вихованості і готує її до виконання більш складних вимог на наступних етапах навчання і виховання [3].

В умовах навчання в початковій школі, зазначає С. Совгіра, відбувається пізнання і розкриття тих часткових понять, які становлять основу розуміння і налагодження взаємовідносин з довкіллям на підставі вже набутих теоретичних знань, практичних умінь і навичок, тобто першооснов екологічної свідомості [7].

На основі аналізу науково-педагогічної літератури з питань наступності (Н. Вовк, І. Іщенко, С. Совгіра та ін.) ми виділили найбільш ефективні, на наш погляд, педагогічні умови організації екологічного виховання дітей двох початкових ланок навчання: дошкільної і початкової освіти. Серед них: екологічна спрямованість навчально-виховної роботи дошкільного закладу і початкової школи; взаємозв'язок у змісті, методах і засобах екологічного виховання; максимальне використання всіх видів дитячої діяльності в екологічному вихованні дітей у їх розумному співвідношенні; підвищення рівня професійної підготовки кадрів з проблеми екологічного виховання дітей; узгоджена робота дитячого садка, школи і сім'ї.

Порушуючи проблему наступності в еколого орієнтованому вихованні дітей дошкільного віку та молодших школярів, зазначимо, що досить дієвим у її вирішенні є збереження взаємозв'язку “дитячий садок – школа”.

Так, досить успішним є досвід реалізації принципу наступності з екологічного виховання між дитячим навчальним закладом №35 “Вишенька” та ЗОШ №20 (м. Бердянськ, Запорізька обл.).

Аналізуючи педагогічний досвід вихователя вищої категорії Л. Крамаренко (гр. “Сонечко”, ДНЗ “Вишенька”), слід зазначити, що з раннього дошкільного віку малюки у її групі пізнають природу, вчать спостерігати за навколишнім середовищем, дбати про неї.

Наведемо одну із розробок вихователя.

Конспект комплексного еколого орієнтованого заняття з сенсорного розвитку для дітей раннього дошкільного віку на тему: “Усе в природі треба берегти”.

Мета: Вправляти дітей у групуванні предметів за жовтим кольором та круглою формою. Розуміти поняття: “один”, “багато”, “довгий”, “короткий”. Формувати вміння дітей правильно тримати пензлик, вчити малювати прямі лінії без зупинки. Розвивати сенсорні здібності дітей, увагу, зосередженість. Виховувати турботливе ставлення до пташок, бажання допомогти; охайність під час малювання.

Попередня робота: читання віршів, відгадування загадок, розгляд ілюстрацій спостереження на прогулянці, проведення дидактичних та рухливих ігор.

Матеріали: наочність (Сонечко, Каркуша, горобці, білочка, кошик); геометричні фігури, стрічка жовтого кольору, іграшки різні за кольором та формою; пензлики, фарба жовтого кольору, серветки, папір, стаканчики з водою.

Хід заняття

Вихователь: Ось і гості завітали,

На яких ми всі чекали,

А тепер, мої малята,

Любі хлопчики й дівчата,

Привітаємось гарненько,

Посміхнемось веселенько.

(Лунає музичний запис птахів).

Вихователь: Малята, хто це так голосно гомонить, цвірінькає? (Горобці).

- Але чому вони так голосно цвірінькають? Тихіше, заспокойтесь, розкажіть нам, що сталося.

Горобчик: Ми змерзли, холодно надворі, сонечка немає і воно нас не зігріває.

Вихователь: Малята, давайте допоможемо горобчикам, підемо сонечко шукати.

Раз, два, три, чотири, п'ять,

Підемо сонечко шукати.

Ось ворона, на ім'я Каркуша. Вона все знає, може допоможе нам? Каркуша, де нам сонечко знайти?

Каркуша: Так, я вам допоможу, покажу дорогу, але й мені потрібна допомога. Мені подарували кошик з намистинками різної форми і кольору. Допоможіть мені вибрати кругленькі та жовтенькі намистинки.

(Вихователь розкладає на столі жовту стрічку та достає з кошика геометричні фігури).

Вихователь:

- Сашко, яка це геометрична фігура? (Коло)

- Якого вона кольору? (Жовта)

- Чи підходить вона Каркуші на намисто? (Так)

(Проводиться гра "Збери намисто для Каркуші").

Каркуша: Дякую вам малята, без вашої допомоги я б не впоралася. Щоб знайти сонечко, вам треба запитати Білочку. Вона живе високо вгорі на тій ялинці. Вона вам допоможе:

Раз, два, три, чотири, п'ять,

Підемо сонечко шукати.

Вихователь: Добрий день, Білочко. Ми шукаємо сонечко. Допоможи нам, будь ласка.

Білочка: Добре, допоможу вам, але й ви мені допоможіть. Навчіть мого маленького синочка знаходити іграшки круглої форми та жовтого кольору.

Вихователь: Давайте, малята, виберемо для синочка Білочки круглі та жовті іграшки.

(Гра "Знайди предмет круглої форми та жовтого кольору").

Білочка: Дякую вам, малята! Щоб знайти сонечко, треба поплескати у долоні та покликати:

Сонечко, сонечко, ти прийди до нас.

Ми тебе чекаємо кожен день і час.

(Із-зі хмаринки з'являється сонечко).

Вихователь: А ось і сонечко. Малята, подивіться, як зрадів наш горобчик, побачивши, сонечко. Він запрошує нас пограти, політати.

(Рухлива гра "Горобчики літають").

Ясно світить сонечко у наше віконечко,

Пташки наші всі зраділи, піднялись та й полетіли,

Там зернят вони поїли, потім пити захотіли,

Та й додому полетіли.

Молодці, які гарні горобчики. Давайте тепер розглянемо наше сонечко.

- Якого кольору сонечко? Якої воно форми? (Жовте, кругле)
- А що це у сонечка? (Промінці)
- Скільки у сонечка промінців? (Багато)
- Чи всі промінці у сонечка однакові за розміром? Подивіться уважно. У сонечка багато промінців довгих і один промінчик короткий.
- Сашко, який це промінець?
- Діана, а це короткий чи довгий промінець?
- Малята, скажіть, що буде коли сонечко заховається? (Пташкам буде холодно і сумно).
- Малята, ви такі молодці, що знайшли сонечко для пташок. Але у пташок є багато друзів, давайте і для них намалюємо сонечко. Кожен з вас намалює для своїх пташок. Спочатку нам треба підготувати наші пальчики для роботи.

("Пальчикова гра")

Пальці грілися на сонці,
Веселились, грались,
Місяць зазирнув в віконце,
Пальчики сховались.

(Показ та пояснення вихователя). Беремо пензлик в руку, утримуючи трьома пальчиками, біля металевого пояска; обережно набираємо всім ворсом фарбу; іншою рукою тримаємо аркуш паперу, щоб він не рухався за пензликом; прикладаємо пензлик усім ворсом до паперу біля сонечка і проводимо довгу лінію. Це промінець. Малюємо довгі промінці. А тепер покажіть, як ми будемо тримати пензлик? Намалюйте у повітрі промінці. В усіх добре виходить. А тепер наші промінці спускаються до нас на столик. Давайте ще раз спробуємо без фарби показати як ми будемо малювати промінці. Притискаємо пензлик усім ворсом до столу та проводимо довгу лінію. Добре, молодці. (Процес творення).

Підсумок заняття. (Вихователь разом з дітьми розглядають роботи)

Вихователь: Молодці малята! Які гарні вийшли сонечка! Всі старалися. Зігріли наших горобчиків і навкруги стало світліше і тепліше. Малята, кому ми сьогодні з вами допомагали, кого зігрівали? (Горобцям). Горобці дуже задоволені. Вони дякують вам і запрошують на прогулянку!

Відповідно вище представлена розробка конспекту комплексного еколого орієнтованого заняття з сенсорного розвитку для дітей раннього дошкільного віку є лише складовою у системі їх екологічного виховання.

На практиці досить дієво застосовується й педагогічний досвід Н. Дацюк та Л. Сливи (ДНЗ №31, м. Вінниця), а саме подорож до країни "Екологознай" [2]. Так, у групі створено куточки усамітнення, умови для творчої, пізнавальної, експериментальної діяльності, праці в природі, сюжетно-рольових ігор, загартовування.

Порушуючи проблему наступності в еколого орієнтованому вихованні дітей дошкільного віку та молодших школярів, зосередимо увагу на екологізації педагогічного процесу в початковій школі, а саме на підготовці майбутніх фахівців до даного процесу (проходження еколого орієнтованої педагогічної практики).

Так, під час практики (ЗОШ №20, м. Бердянськ) студенти застосовували дидактичний матеріал екологічного спрямування до уроків "Природознавство", "Літературне читання", "Математика", "Трудове навчання", "Образотворче мистецтво" та ін., запропонований О. Бідою у співавторстві з М. Картель і Л. Роєнко [1], Т. Кошовською [4] та ін., а також самостійно складали відповідні завдання із числовими відомостями еколого орієнтованого характеру для учнів [5].

Так, під час вивчення у 3 класі розділу "Повітря" ("Природознавство"), зокрема його природоохоронної спрямованості, було використано такий матеріал:

1. За останні 500 років людиною знищено 2/3 лісів, що вкривають землю; тільки за останні 100 років втрачено 40% існуючих на планеті лісових масивів (нині на ліси припадає лише 20% суходолу). У результаті кількість кисню в атмосфері зменшується щорічно на 10–15 т. Вміст же вуглекислого газу порівняно із серединою ХХ ст. зріс на 10–12%.

2. Один каштан очищує простір повітря від відпрацьованих газів автомобільного транспорту заввишки до 10 м, завширшки до 20 м і в довжину до 100 м.

Завдання для молодших школярів: 1. Знайдіть числові відомості про те, як очищують повітря хвойні й листяні дерева. 2. Визначте дерева вашої місцевості, які очищують повітря, та надайте відповідну підтверджувальну інформацію.

На уроках математики на основі таких екологічних відомостей студенти-практиканти склали відповідні задачі та пропонували розв'язати їх учням. Наприклад: “Різні види відходів у ґрунті розкладаються досить повільно. Так, папір розкладається протягом 2 років, сталева консервна бляшанка – 100 років, а поліетиленова плівка – у 2 рази довше, ніж бляшанка. Скільки років розкладається плівка? У скільки разів довше розкладається плівка, ніж бумага?”.

При розв'язанні прикладів запропоновано учням надати результатам екологічного змісту. Наприклад:

$49 \times 2 = 98$	98 комах з'їдає дятел щодня;
$1375 : 55 = 25$	25 яєць відкладає зозуля в чужі гнізда;
$1395 : 93 = 15$	15 метрів – висота, на якій іволга будує гніздо на дереві;
$470 \times 5 - 2200 = 150$	150 метрів – висота, на якій співає жайворонок.

Завдання для молодших школярів: 1. Самостійно доберіть числові відомості екологічного змісту та складіть просту задачу. 2. Створіть математичну скарбничку з числовими відомостями екологічного змісту для виконання творчих завдань.

В основі рольових екологічних ігор лежить процес моделювання соціального змісту екологічної діяльності. У рольових іграх створюються умови уявної ситуації, а учасники виконують обумовлені ролі, наближаючись до умов реального життя. У дослідженні було використано сюжетно-рольові ігри, ігри-імпровазації.

Так, молодші школярі експериментальних класів задовольняли свої потреби спілкування з природою в таких сюжетно-рольових іграх: “Лісові таємниці”, “Дивися, Плането, ми – тут!”, “Таємниці лісової стежини” та ін. Розвитку еколого-креативних можливостей учнів сприяли ігри-імпровазації (“Зберігалочка”, “Бурхливе море”) та екологічні казки (“Подорож краплинки”, “Казка про золотого карася”, “Подорож до лісової держави”). Під час практики студенти проводили також імітаційні екологічні ігри (“Ми йдемо степом”, “Пригоди в лісі” та ін.), які ґрунтуються на моделюванні екологічної реальності та предметного змісту екологічної діяльності.

Керуючись концептуальними ідеями О. Грошовенко, І. Кушакової, Г. Тарасенко, Г. Пустовіта та ін. у процесі формування екологічних цінностей молодших школярів увагу було зосереджено й на позакласній і позашкільній видах діяльності, які посилювали взаємодію в системі “молодший школяр – навколишнє середовище”. Так, студентами-практикантами було розроблено й проведено низку виховних годин, свят еколого орієнтованого характеру (“В гості до лісу” (1 клас), “Природа – наша Мати, треба її берегти” (2 клас), “Прилітайте вже птахи, вас чекають дітлахи!” (3 клас), “Право на життя” (3 клас), “Збережи райдугу в краплині роси!” (4 клас) та ін.). Разом з тим до проведення таких заходів залучалися й батьки учнів, для яких також було презентовано поради з виховання душі й серця дитини Г. Тарасенко “Відкрийте дітям дивосвіт природи” [8]. Авторські уроки милування природою, розробки екологічних свят, еколого-етичні бесіди, ігри сприяли створенню еколого-гуманного виховного простору в родині та стали в пригоді батькам під час надання допомоги учням у розробці еколого орієнтованих проєктів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, на формування екологічно вихованої особистості старшого дошкільника і молодшого школяра впливає зміст, методи, форми і засоби екологічного виховання, які повинні використовуватися педагогами обох освітніх ланок (дошкільної та шкільної). Перспективним вбачаємо більш детально вивчати питання наступності при формуванні еколого відповідної поведінки особистості у системі “дитячий садок – початкова школа”.

Список використаної літератури

1. Біда О. А. Дидактичний матеріал екологічного спрямування до уроків рідної мови в початковій школі / О. А. Біда, М. В. Картель, Л. М. Роєнко. – К. : ОМІДА, 2006. – 47 с.
2. Дацюк Наталія. Екскурсія в країну “Екологізнай” / Наталія Дацюк, Любов Слива // Дошкільне виховання. – 2014. – № 5. – С. 30–32.
3. Іщенко Людмила. Екологічне виховання старших дошкільників та молодших школярів в НВК “школа – дитячий садок” [Електронний ресурс] / Людмила Іщенко. – Режим доступу: // http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/20/visnuk_24.pdf.
4. Кошовська Т. Екологія мовою цифр / Т. Кошовська // Початкова школа. – 2009. – № 1. – С. 31–35.
5. Крамаренко А. М. Формування екологічних цінностей майбутніх учителів початкової школи: теорія і практика: монографія / А. М. Крамаренко. – Запоріжжя: КПУ, 2014. – 380 с.
6. Лисенко Н. В. Наступність дошкільного навчального закладу і початкової школи в етнічному вихованні дітей : навч.-метод. посіб. / В. І. Кононенко, Н. В. Лисенко, І. М. Шоробура : за ред. проф. Н. В. Лисенко. – К.; Івано-Франківськ, 2010. – 256 с.
7. Совгіра С. В. Принцип наступності – важливий чинник екологічної освіти / С. В. Совгіра // 3б. наук. праць / Уман. держ. пед. ун-ту імені Павла Тичини / ред. кол.: М. Т. Мартишок (гол. ред.), В. Г. Кузь, Н. С. Побірченко [та ін.]. – Умань : “Софія”, 2007. – Ч. 2. – С. 205-213.
8. Тарасенко Г. С. Відкрийте дітям дивосвіт природи: Порадник для батьків з виховання душі і серця дитини / Г. С. Тарасенко. – Вінниця : Державна картографічна фабрика, 2008. – 240 с.

References

1. Bida, O. A., & Kartel, M. V., & Roienko, L. M. (2006). *Dydaktychnyi material ekolohichnoho spryamuvannia do urokiv ridnoi movy v pochatkovii shkoli* K. : OMIIDA (in Ukr.).
2. Datsiuk, N. & Slyva, L. (2014) Ekskursiia v krainu “Ekolohoznai”. *Doshkilne vykhovannia*, 5, 30–32 (in Ukr.).
3. Ishchenko, L. Ekolohichne vykhovannia starshykh doshkilnykiv ta molodshykh shkoliariv v NVK “shkola – dytiachyi sadok” [Elektronnyi resurs] / Rezhym dostupu: // http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/20/visnuk_24.pdf.
4. Koshovska, T. (2009) Ekolohiia movoiu tsyfr. *Pochatkova shkola*, 1, 31–35 (in Ukr.).
5. Kramarenko, A. (2014). *Formuvannia ekolohichnykh tsinnoste1 maibutnikh uchyteliv pochatkovo1 shkoly: teoriia i praktyka*. Zaporizhzhia: KPU, (in Ukr.).
6. Lysenko, N. V., & Kononenko, V. I., & Shorobura, I. M. (2010). *Nastupnist doshkilnoho navchalnoho zakladu i pochatkovo1 shkoly v etnichnomu vykhovanni ditei*. K.; Ivano-Frankivsk, (in Ukr.).
7. Sovhira, S. V. (2007) *Pryntsyp nastupnosti – vazhlyvyi chynnyk ekolohichnoi osvity* // 3b. nauk. prats / Uman. derzh. ped. un-tu imeni Pavla Tychny / red. kol.: M. T. Martyshok (hol. red.), V. H. Kuz, N. S. Pobirchenko [ta in.], Uman : “Sofia”, 2, 205-213 (in Ukr.).
8. Tarasenko, H. S. (2008) *Vidkryite ditiam dyvosvit pryrody: Poradnyk dlia batkiv z vykhovannia dushi i sertsia dytyny*. Vinnytsia : Derzhavna kartohrafichna fabryka, (in Ukr.).

KRAMARENKO Alla Nicolaevna, Doctor of Pedagogical Sciences, professor of the the Institute of Psychological, Pedagogical Education and Art Berdyansk State Pedagogical University
e-mail: allakramarenko11@mail.ru

KRAMARENKO Lubov Grigorevna, the teacher of the highest category of the kindergarten №35 "cherry", Berdyansk
e-mail: lubovkramarenko11@ukr.net

**EVERYTHING IN NATURE NEEDS TO BE PROTECTED: THE QUESTION
OF CONTINUITY IN ECOLOGICALLY ORIENTED EDUCATION OF CHILDREN
OF PRESCHOOL AGE AND PUPILS OF AN INITIAL LINK OF EDUCATION**

Summary. The article considers the problem of consistency in the environmental education of children of preschool age and younger schoolchildren. Presents separate development of didactic material that increase the efficiency of ecological education of the aforementioned children, contribute to the process sequence. The main task of environmental education is to develop a model of lifelong learning, which should ensure the formation of an environmentally educated person. The basis for such a purposeful education of children of preschool and younger school age children the training and education in preschool educational institution and its continuation in the school.

At the age of 4-7 years old children get the first notions of causality, of human morality, humane and responsible attitude towards the world, the principles of equality of any life, avoiding extremes in the development and use of natural resources. In this period the fundamental quality of a child's personality that his school years will be determining in its relation to the natural world. On the basis of basic knowledge made the first attempts to summarize ideas about the processes occurring in animate and inanimate nature, the combination of separate phenomena in the indivisible whole. The communication of this knowledge needs to be that way, says N. Lysenko, that they by clearly-effective means of illustrated children hidden from direct perception of relationships and

dependencies in nature, functioning patterns that have a kind of existence. Based on the analysis of scientific pedagogical literature on the issues of continuity, we have identified the most effective, in our opinion, the pedagogical conditions of organization of ecological education of children two primary levels of learning: preschool and primary education. Among them: environmental focus of educational work in preschool and primary school.

The formation of environmentally educated personality of a senior preschool and younger school student affects the content, methods, forms and means of environmental education, which should be used by teachers of both educational units (preschool and school). Seems more promising to study in detail the question of continuity in the formation of ecological relevant behavior in the system "kindergarten – primary school".

Keywords: *environmental education, pre-school children, primary school children, the principle of consistency.*

*Одержано редакцією 16.02.2016
Прийнято до публікації 20.02.2016*

УДК 378

ЗАПОТІЧНА Марія Іванівна

викладач кафедри іноземних мов Інституту
гуманітарних та соціальних наук Національного
університету «Львівська політехніка»
e-mail: zapotichnam@gmail.com

КОРИННІ НАРОДИ КАНАДИ: АНТРОПОЛОГІЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ

***Анотація.** У статті схарактеризовано антропологічні особливості корінних народів Канади та визначено правові аспекти їхньої життєдіяльності у суспільстві. Автором виконано аналіз науково-педагогічної літератури, що висвітлює різні аспекти досліджуваної проблеми, а також досліджено права корінних народів у сучасному канадському суспільстві. Представлено результати дослідження та висвітлено перспективи подальших розвідок.*

***Ключові слова:** Канада, корінні народи, перші нації, інуїти, індіанці, освіта корінних народів, правові аспекти, антропологічна характеристика.*

Постановка проблеми. Дослідження освіти корінних жителів Канади, історії її розвитку не можливе без вивчення історичних, політико-економічних та соціально-культурних чинників формування канадської нації та ролі й місця в ній корінного населення країни. Як відомо, Канада є поліетнічною країною, особливе культурне середовище якої утворилося внаслідок взаємодії різноманітних етносів та міжкультурних зв'язків різних націй та народів, які співіснують між собою упродовж років та доповнюють одне одного, утворюючи унікальний і неповторний феномен канадської нації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Освіта Канади, її різновиди (формальна, неформальна, інформальна), історія її розвитку, різні її рівні досліджуються вітчизняними та зарубіжними науковцями: Т. Кучай, Дж. Едвардз (J. Edwards), Н. Френсіс (N. Francis), Дж. Рейне (J. Reyhner) (шкільна освіта Канади); О. Барабаш, Н. Мукан, М. Лещенко (неперервна освіта); О. Огієнко, К. Воядже (C. Voyageur), Б. Келліу (B. Calliou) (полікультурна освіта Канади); Ю. Шийка, С. Шепсон (S. Shapson), В. О'Дойлі (V. O'Doyley), К. Хілтенстем (K. Nyhlenstam), Л. Олбер (L. Olber) (білінгвальна освіта).

Освіту корінного населення Канади вивчали С. Андерсен (C. Andersen, A. Johns), Дж. Куммінс (J. Cummins), Й. Хеберт (Y. Hebert), Д. МакКаскілл (D. McCaskill), Х. Рехем (H. Raham), Дж. Фрісен (J. Friesen), В. Фрісен (V. Friesen), Дж. Ламбе (J. Lambe), вона ще не була предметом наукового дослідження вітчизняних науковців.

Мета статті – охарактеризувати антропологічні особливості корінних народів Канади та висвітлити правові аспекти їхньої життєдіяльності у суспільстві.